

ارزیابی میزان تطابق شهر قاین با شاخص‌های شهر خلاق

احمد اسدی^۱

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه بزرگمهر قائنات، قاین، ایران

ابراهیم سامی

استادیار دانشگاه مراغه، مراغه، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۴/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۷/۲۴

چکیده

شهر خلاق رویکردی نو در مدیریت شهری است که با تمرکز بر برنامه‌ریزی فرهنگی در شهرها سعی در توسعه شهری با محوریت جذب طبقه‌ی خلاق، توسعه صنایع خلاق و صنایع فرهنگی و در نهایت رشد اقتصاد بر مبنای خلاق دارد. هدف این مطالعه بررسی شهر قاین با توجه به رویکرد شهر خلاق می‌باشد. پژوهش حاضر از نظر ماهیت، از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش تحقیق، از نوع روش‌های اسنادی-تحلیلی است. همچنین با استفاده از نرم‌افزارهای Spss و Smart PIs داده‌های تحقیق مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. حجم نمونه ۳۸۲ عدد پرسشنامه می‌باشد که از جامعه آماری شهر قاین با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر شاخص‌های میراث فرهنگی، صنایع خلاق، استعدادهای خلاق، حاکمیت خلاقانه، کیفیت زندگی و زیرساخت‌های خلاق در وضعیت نامطلوب قرار دارد و شهر قاین با شهر خلاق تطابق ندارد. از بین شاخص‌های شهر خلاق عامل استعدادهای خلاق اولویت اول و زیرساخت‌های خلاق اولویت آخر را به خود اختصاص می‌دهد و عامل میراث فرهنگی از طریق میانجی‌گری صنایع خلاق بر حاکمیت خلاقانه در شهر قاین تاثیرگذار است.

واژگان کلیدی: ارزیابی، میزان تطابق، شهر خلاق، شهر قاین.

مقدمه

شهرها ظرف‌های خلاقیت هستند و همیشه چرخ‌های حرکت، تمرکز و هدایت انرژی خلاق بشر بوده‌اند (Florida, 2005: 1). شهرها و مناطق وابسته به آن باید ویژگی‌های خاص داشته باشند که بتوانند به شهر خلاق تبدیل شوند. غیر از بسترهای دانش، صنعت و به‌ویژه صنایع با فن‌آوری برتر، بسترهای اجتماعی و فرهنگی چون، تنوع اجتماعی، مطلوبیت محل زندگی، کیفیت زندگی و برابری اجتماعی جایگاه مهمی به خود اختصاص داده‌اند (Winden & et al, 2007 and Florida:2005). نظریه شهر خلاق یکی از نوپاترین نظریه‌ها در مباحث برنامه‌ریزی شهری است که به دنبال موج سوم شهرنشینی در دنیا بروز و نمود پیدا کرد. با وجود نوپا بودن، در مدت زمان کوتاه این نظریه به یکی از کاربردی‌ترین نظریه‌ها حوزه مطالعات شهری بدل شده است؛ به طوری که امروزه در سطح جهانی سازمان فرهنگی و تربیتی ملل متحد (یونسکو) با استفاده از شاخص‌های شهر خلاق سالیانه شهرهای جهان را مورد سنجش و ارزیابی قرار داده و فهرست شهرهای خلاق را در حوزه‌های مختلف ادبی، هنری، فرهنگی، تاریخی و ... منتشر می‌کند. رقابت برای قرارگیری در فهرست شهرهای خلاق یونسکو، انگیزه‌ای برای افزایش تلاش و تقوای شهرها برای نیل به خلاقیت شهری در حوزه‌های مختلف برنامه‌ریزی شهری محسوب می‌شود. زیرا که خلاقیت شهری موقعی حاصل می‌شود که شهرها به سطح مشخص و تعریف شده‌ای در توسعه فضایی و مکانی رسیده باشند، تا توان رقابت با سایر شهرهای جهانی را دارا باشند (Mokhtari Malekabadi et al, 2015: 23). شهر خلاق ابتکار جدیدی برای گذار شهر از حالت ایستایی به تکامل داشته و توجه توأمان به فناوری، زیرساخت‌ها، بخش‌های تولیدی و منابع انسانی را تأکید می‌کند (Vickery, 2011: 4). حرکت به سمت ایجاد و تحقق شهرخلاق به دلیل جایگاه شهر به عنوان محل شکل‌گیری بسترهای جامعه دانایی، اهمیت و محور بودن شهرها در توسعه اقتصادی بسیار ضروری و مهم است (Mousavi, 2014: 19). همچنین ایجاد شهرهای خلاق باعث رونق و شکوفایی حیات شهری می‌گردد که این خود سطح مناسبات یک شهر را در پیوند با سایر شهرها در مقیاس ملی و فراملی گسترش می‌دهند (Rahimi, 2013: 6). با کمی تسامح می‌توان ظهور شهرهای دانایی، جامعه دانایی و اقتصاد دانایی را مترادف با ظهور شهرهای خلاق دانست به بیان دیگر مکان‌های اصلی رشد جامعه و اقتصاد دانایی و به طور کلی تولید دانش هستند (Pourahmad et al, 2011: 160). ملت‌ها و شهرها با سرعت شگفت‌آوری از اقتصاد کارخانه‌ای به اقتصاد اطلاعاتی و از اقتصاد اطلاعاتی به اقتصاد فرهنگی گذر می‌کنند، فرهنگ جانشین سحرآمیزی برای کارخانه‌ها و انبارها به نظر می‌رسد، وسیله‌ای که تصویر شهرهای جدید را ایجاد خواهد کرد و شهرها را برای سرمایه‌ها و کارکنان حرفه‌ای متحرک جذاب‌تر می‌کند. شهرهای امروز دیگر نمی‌توانند بر مبنای برنامه‌ریزی‌های صرفاً کالبدی و یا پیروی از تفکرات صاحب‌نظران پیشین انتظار موفقیت در رقابت با سایر شهرها را داشته باشند بلکه نیازمند به برنامه‌ریزی بر مبنای تفکرات نو و خلاق در مدیریت شهری هستند. رویکرد شهر خلاق با تکیه بر جذب طبقه‌ی خلاق در شهر و نقش تکنولوژی و نیز تأکید بر اقتصاد فرهنگی و خلاق، راهبردی نو در این زمینه است. هدف اصلی این پژوهش بررسی و مطالعه شهر قاین با توجه به شاخص‌های شهر خلاق می‌باشد. تا نقاط ضعف و قوت شهر برای تحقق شهر خلاق شناسایی شود. جامعه آماری تحقیق شهروندان شهر قاین می‌باشد که دارای جمعیتی بالغ بر ۴۲۳۲۳ نفر است.

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش تحقیق، از نوع روش‌های اسنادی-تحلیلی است. همچنین با استفاده از نرم افزارهای Spss و Smart Pls داده‌های تحقیق مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. حجم نمونه ۳۸۲ عدد پرسشنامه می‌باشد که از جامعه آماری شهر قاین با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شده است. جهت بررسی فرضیه‌های اول و دوم از آزمون ناپارامتری ویلکاکسون استفاده شده است. در فرضیه سوم، جهت بررسی نرمال بودن یا نبودن متغیرها از آزمون فریدمن استفاده می‌شود، در این آزمون فرضیه صفر به مفهوم یکسان بودن اولویت و اهمیت عوامل است بنابراین رد فرضیه صفر (H_0) به این مفهوم است که می‌توان بین ابعاد شش گانه اولویت بندی انجام داد. به منظور بررسی فرضیه چهارم از روش معادلات ساختاری استفاده می‌شود، با توجه به اینکه متغیرهای مورد بررسی دارای توزیع نرمال نمی‌باشند از نرم افزار Smart Pls برای این منظور بهره گرفته می‌شود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق، از روش دو مرحله‌ای هالاند^۱ (۱۹۹۹) برای مدلیابی به روش حداقل مربعات جزئی استفاده شده است. مرحله اول شامل تعیین مدل اندازه‌گیری از طریق برآورد روایی و پایایی است و مرحله دوم شامل تعیین مدل ساختاری از طریق تحلیل شاخص‌های برازندگی، ضرایب تعیین و تحلیل مسیر است. در هر یک از این مراحل از نرم افزار Spss و Smart Pls استفاده شده است. در مرحله اول، از برآورد روایی و پایایی به منظور بررسی مدل اندازه‌گیری استفاده می‌شود که روش‌های تأییدی هماهنگی داده‌ها با یک ساختار عاملی معین را بررسی می‌نمایند. در واقع، تحلیل عاملی تأییدی شایستگی گویه‌هایی که برای معرفی متغیرها برگزیده شده‌اند را بررسی می‌کند. در مرحله دوم، از تحلیل مسیر، شاخص‌های برازش مدل و ضرایب تعیین جهت بررسی مدل ساختاری، استفاده می‌شود. به‌طور کلی روابط بین متغیرها در تکنیک حداقل مربعات جزئی دو دسته است:

- ۱- مدل بیرونی^۲: مدل بیرونی هم ارز مدل اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی) در معادلات ساختاری است و روابط بین متغیرهای پنهان با متغیرهای آشکار را نشان می‌دهد.
- ۲- مدل درونی^۳: مدل درونی هم ارز مدل ساختاری (تحلیل مسیر) در معادلات ساختاری است و روابط بین متغیرهای پنهان با یکدیگر را بررسی می‌کند.

پیشینه

از میانه دهه ۱۹۹۰ به بعد، ابتدا در بریتانیا و سپس در آمریکا، مفهوم شهر خلاق به یک پارادایم معمول و یک مدل جدید از گرایش به برنامه‌ریزی سیاست‌های شهری تبدیل شده است (Reckwitz, 2009: 4). درباره شهرها و مناطق خلاق اولین بار «دبور» در سال ۱۹۶۷ مبحثی را تحت عنوان «شهر تماشایی یا شهر نمایش» مطرح کرد (Akbari, 2014: 3). در حال حاضر ادبیات مربوط به شهر خلاق در دنیا، گسترده است و به‌طور پیوسته در حال رشد است بسیاری از محققان در این ادبیات نظری سهمیم هستند. برخی از تحقیقات داخلی عبارتند از: ضرابی و همکاران (2014) به بررسی میزان تحقق‌پذیری شهر خلاق (مقایسه تطبیقی بین شاخص‌های توسعه پایدار شهری و

¹ Hulland, J. (1999)

² Outer Model

³ Inner Model

معیارهای ایجاد شهر خلاق، نمونه مورد مطالعه: شهرهای استان یزد) پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که از بین متغیرهای گوناگون، متغیرهای نوآوری و آموزشی دارای بیشترین تاثیرات به ترتیب در توسعه پایدار و شهرهای خلاق شهرهای استان یزد داشته‌اند. همچنین شهر یزد با توجه به میزان بالای سرمایه‌های انسانی موجود، تعداد بالای متخصص، میزان بالای مراکز رشد و فناوری، قابلیت بالقوه‌ای در استفاده از انرژی‌های نو خورشیدی، بادی و حرکت به سوی شهر خلاق را دارد. نقی‌زاده و همکاران (2010) در تحقیق خود با بررسی رابطه متقابل نماهای شهری و فرهنگ، بی‌اعتنایی به مسائل زیربنایی مثل فرهنگ و هویت اسلامی، را عامل اغتشاش و بی‌هویتی معماری معاصر ایران دانسته و به اهمیت معیارهایی مثل ارزش‌های اعتقادی، اجتماعی و دستاوردهای بومی اسلامی در شکل‌دهی به نماهای شهرهای ایرانی در دوران اسلامی جهت کسب هویت ایرانی اسلامی تأکید نموده است. ربانی و همکاران (2011) در تحقیق خود به بررسی جایگاه تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور پرداخته است. در این تحقیق بر نقش مشارکت فعال و خلاق گروه‌های قومی، نژادی و مهاجر در شهر و ادغام و ذوب آنان در جامعه میزبان تأکید شده است. شفیعی و همکاران (2014) در تحقیق خود به بررسی شهر اصفهان به عنوان شهر خلاق صنایع دستی با رویکرد توسعه گردشگری پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اصفهان بر اساس شاخص‌های تعریف شده توسط یونسکو و نظریه‌پردازانی نظیر ساساکی، توان مطرح شدن به عنوان یک شهر خلاق صنایع دستی را داراست. شبانی و ایزدی (2014) در مطالعه خود به بررسی بازآفرینی شهر خلاق پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که توجه به دو عامل اصلی فرهنگ و اقتصاد (رقابت) در بستر ویژگی‌های مکانی، ارتباط عمیقی بین نظریه شهر خلاق و بازآفرینی شهری پدید آورده است. این تحقیق ساز و کار چنین ارتباطی را در قالب یک مدل مفهومی ارائه نموده است؛ این مدل مفهومی می‌تواند راهبردهایی برای عملیاتی نمودن نظریه شهر خلاق به عنوان رویکرد مداخله در بافت‌های هدف برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری ارائه دهد.

فرضیات

۱. به نظر می‌رسد وضعیت شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر شاخص‌های میراث فرهنگی، صنایع خلاق، استعدادهای خلاق، حاکمیت خلاقانه، کیفیت زندگی و زیرساخت‌های خلاق در وضعیت نامطلوب به سر می‌برد.
۲. به نظر می‌رسد میزان آمادگی شهر قاین برای تبدیل شدن به شهر خلاق در سطح نامطلوبی قرار دارد.
۳. به نظر می‌رسد عامل استعدادهای خلاق در شهرستان قاین در زمینه ایجاد خلاقیت بیشترین تأثیر را دارد.
۴. به نظر می‌رسد میراث فرهنگی از طریق میانجی‌گری صنایع خلاق بر حاکمیت خلاقانه در شهر قاین تاثیرگذار است.

مبانی نظری

مفهوم شهر خلاق: شهر خلاق به صورت متنوع و وسیع به کار رفته است. در یک مفهوم شهرهای خلاق، شهرهایی هستند که قادرند راه‌حل‌های جدیدی برای مشکلات روزمره‌شان ارائه دهند. مفهوم شهرهای خلاق، بر تولیدات فرهنگی متمرکز است؛ یعنی تولید کالاها و خدمات فرهنگی با فعالیت‌هایی در ارتباط قرار می‌گیرند که مرکز خلاقیت به حساب می‌آیند. مفهوم دیگر بر ظرفیت و توانایی شهر بر جذب سرمایه انسانی خلاق تأکید می‌کند. در بسیاری از متون به شهر خلاق، فهم پایداری و پویایی‌های جریان دانش مورد تأکید قرار گرفته است. مفهوم شهرهای خلاق، با بسیاری از مفاهیم دیگر پیوند خورده است. از جمله‌ی آن می‌توان به صنایع خلاق، صنایع

فرهنگی، فعالیت‌های فرهنگی و هنری (Costa & et al, 2007) شهر و اقتصاد دانایی اشاره نمود. نویسندگانی چون چارلز لندری^۱، ریچارد فلوریدا و ریچارد کیوز^۲ و ... سهم برجسته‌ای در پیشرفت این مفاهیم در دهه ۱۹۹۰ به بعد داشته‌اند. روش‌های مختلفی برای تعیین شاخص‌های خلاقیت وجود دارد که براساس آن میزان خلاقیت یک ناحیه یا شهر تعیین می‌شود. مهم‌ترین شاخص‌های شهر خلاق براساس پژوهش‌ها و یافته‌های پیشینان در جدول (۱) آمده است در این جدول علاوه بر شاخص‌ها ابعادی که این شاخص‌ها بر آن‌ها تأکید دارند، آورده شده است.

جدول ۱. مهم‌ترین شاخص‌های جهانی در زمینه شهر خلاق و ابعاد آن

شاخص خلاقیت	ابعاد مورد تأکید
۱. شاخص خلاقیت و فرهنگ	۱. فرهنگ، فراغت و توریسم
۲. شاخص شهر خلاق فلوریدا	۲. تولید و اشتغال خلاق
۳. شاخص شهر خلاق اروپا	۳. سرمایه فرهنگی و مشارکت
۴. شاخص خلاقیت چک	۴. مکان، منابع و تجهیزات
۵. شاخص خلاقیت شاری	۵. زیست‌پذیری و امکانات
۶. شاخص جوامع خلاق	۶. حمل و نقل و دسترسی
۷. شاخص انرژی خلاق	۷. جهانی شدن، شبکه‌ها و مبادله
۸. شاخص خلاقیت اروپا	۸. گشودگی، تحمل‌پذیری و تنوع
۹. شاخص خلاقیت هنگ کنگ	۹. سرمایه انسانی، استعداد و آموزش
۱۰. شاخص زندگی فرهنگی	۱۰. سرمایه اجتماعی، مشارکت و حمایت
۱۱. شاخص ترکیبی اقتصاد خلاق	۱۱. حکومت و قوانین
۱۲. شاخص شهر خلاق لندری	۱۲. فعالیت‌های تجاری و اقتصاد
۱۳. شاخص خلاقیت بالتیمور	۱۳. کارآفرینی
۱۴. شاخص شهر خلاق	۱۴. ابداع و تحقیق و توسعه
۱۵. شاخص خلاقیت جهانی	۱۵. تکنولوژی و فناوری اطلاعات و ارتباطات

Source: Hartley et al. 2012:35

شاخص خلاقیت فلوریدا (FCI^۳): به نظر فلوریدا شهرها باید بیشتر تمرکز خود را بر ابتکار افراد مستعد تمرکز نمایند. چارچوب نظریه فلوریدا را 3T (تکنولوژی، استعداد و تساهل و تسامح یا ظرفیت تحمل‌پذیری) تشکیل می‌دهد (جدول ۲). به عقیده وی شهرهای با تعداد بالای هنرمندان، موسیقی‌دانان، اساتید و دانشمندان و کارکنان در فناوری‌های برتر، متولدین خارج و «بوهمینیسیم» سطح بالایی از توسعه اقتصادی را به دنبال خواهد داشت (Florida, 2002, p. 12).

جدول ۲. معیارها و ابعاد شهر خلاق فلوریدا

معیار	زیر معیارها
استعداد	سرمایه انسانی (Human capital)
	طبقه خلاق (Creative class)
	محققان (Researcher)
تکنولوژی	ابداع و اختراع (Innovation)
	ابداع و اختراع در تکنولوژی‌های برتر (Height Tech innovation)
	صنایع با تکنولوژی برتر (height Tech Industry)
ظرفیت تحمل‌پذیری	متولدین خارج (Foreign Born)
	شاخص تنوع (Diversity Index)
	شاخص بوهمین (Bohemian Index)
	شاخص هم‌جنس‌گرایان (Gay index)

Source: Hartley et al. 2012:39

¹ -Charles Landry

² - Richard Caves

³ - Florida Creativity Index

شاخص خلاقیت اروپا (ECI)^۱: شاخص خلاقیت اروپا به وسیله گروه مشاوره صنایع خلاق، مصالح اروپا در سال ۲۰۰۹ به عنوان بخشی از مطالعه درباره سهم فرهنگ در خلاقیت به سفارش کمیسیون اروپا تولید شد (Hartley et al, 2012: 32). این شاخص با تمرکز بر روی ابعاد فرهنگی خلاقیت، تعدادی از عواملی همچون: آموزش در مدارس هنری، اشتغال فرهنگی، ارائه فرهنگی، مشارکت فرهنگی، نفوذ فرهنگی، پشتیبانی و حمایت از ابداع و سهم اقتصادی صنایع فرهنگی را در نظر گرفت. این معیارها در پنج رکن خلاقیت (سرمایه انسانی، تکنولوژی، محیط سازمانی، محیط اجتماعی و گشودگی و تنوع) گروه‌بندی شده‌اند (Fotouhi Mehrabani, 2016: 107).

شاخص خلاقیت لندری (LCI): چارلز لندری و همکارش جاناتان هایمز^۲ شاخص خلاقیت مختص به خودشان را به وجود آوردند. این شاخص ابزار استراتژیکی برای ارزیابی و اندازه‌گیری ضربان و نبض تخیلی شهرها ۷ است. شاخص خلاقیت لندری از ۳ عنصر استفاده می‌کند، لندری مدعی است ۱۰ حوزه برای شهر خلاق وجود دارد: نخست. چارچوب سیاسی و عمومی، دوم. برتری، تنوع، سرزندگی و تجلی، سوم. گشودگی، ظرفیت تحمل‌پذیری و دسترسی، کارآفرینی، اکتشاف و نوآوری، رهبری استراتژیک، زیرکی و چشم‌انداز، استعداد و چشم‌انداز یادگیری، ارتباط، اتصال و شبکه، مکان و مکان‌سازی، زیست‌پذیری و رفاه، تخصص‌گرایی و اثربخشی (Landry 2011:174). رویکرد لندری بر این نکته تأکید می‌کند که خلاقیت مختص یک بخش خاص نیست و باید در تمامی بخش‌ها به دنبال آن بود.

شاخص شهر خلاق: شاخص شهر خلاق (CCI) در سال ۲۰۱۰ توسط مرکز تحقیقات علم و صنعت آکادمی پکن، راه‌اندازی شد. این شاخص ۷۲ معیار دارد که در هشت گروه شامل (مقیاس و وسعت صنایع خلاق، بهره‌وری خرد، جاذبه‌ها و اقتصاد توجه، مشارکت و هزینه، حمایت عمومی، سرمایه انسانی، جهانی شدن، گشودگی و ظرفیت تحمل‌پذیری و تنوع) طبقه‌بندی شده است (Hartley et al: 2012; Correia and da Silva Costa: 2014).

یافته‌ها

بررسی فرضیه اول: به نظر می‌رسد وضعیت شهر قاین در زمینه ایجاد شهرخلاق از نظر شاخص‌های میراث فرهنگی، صنایع خلاق، استعدادهای خلاق، حاکمیت خلاقانه، کیفیت زندگی و زیر ساخت‌های خلاق در وضعیت نامطلوب به سر می‌برد. جهت بررسی این فرضیه با توجه به نرمال نبودن این متغیر مشابه فرضیه قبل از آزمون ویلکاکسون استفاده می‌شود.

بررسی وضعیت شهر قاین در زمینه ایجاد شهرخلاق از نظر میراث فرهنگی: با توجه به جدول (۳) مشاهده می‌شود: مقدار $\frac{sig}{p}$ برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و همچنین مقدار آماره Z برابر با ۱۳/۲۶۵- بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_۰) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق در بعد میراث فرهنگی به صورت مطلوب نمی‌باشد.

جدول ۳. نتایج آزمون ویلکاکسون برای شاخص میراث فرهنگی در مقایسه با عدد ۳

متغیر	تعداد	آماره آزمون	سطح معنی داری (sig)
-------	-------	-------------	---------------------

^۱ - European Creativity Index

^۲ - Charles Landry and Jonathan Hyams

بررسی وضعیت شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر صنایع خلاق: با توجه به جدول (۴) مشاهده می‌شود: مقدار $\frac{\text{sig}}{p}$ برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و همچنین مقدار آماره Z برابر با ۱۲/۶۹۸- بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_0) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق در بعد صنایع خلاق به صورت مطلوب نمی‌باشد.

جدول ۴. نتایج آزمون ویلکاکسون برای صنایع خلاق در مقایسه با عدد ۳

متغیر	تعداد	آماره آزمون	سطح معنی‌داری (sig)
صنایع خلاق	۳۸۶	-۱۲/۶۹۸	۰۰۰/۰

Source: Research findings, 2018

بررسی وضعیت شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر استعدادها: با توجه به جدول (۵) مشاهده می‌شود: مقدار $\frac{\text{sig}}{p}$ برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و همچنین مقدار آماره Z برابر با ۶/۹۹۶- بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_0) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق در بعد استعدادها: با توجه به جدول (۵) مشاهده می‌شود.

جدول ۵. نتایج آزمون ویلکاکسون برای استعدادهای خلاق در مقایسه با عدد ۳

متغیر	تعداد	آماره آزمون	سطح معنی‌داری (sig)
استعدادهای خلاق	۳۸۶	-۶/۹۹۶	۰۰۰/۰

Source: Research findings, 2018

بررسی وضعیت شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر حاکمیت خلاقانه: با توجه به جدول (۶) مشاهده می‌شود: مقدار $\frac{\text{sig}}{p}$ برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و همچنین مقدار آماره Z برابر با ۱۴/۰۷۹- بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_0) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق در بعد حاکمیت خلاقانه به صورت مطلوب نمی‌باشد.

جدول ۶. نتایج آزمون ویلکاکسون برای حاکمیت خلاقانه در مقایسه با عدد ۳

متغیر	تعداد	آماره آزمون	سطح معنی‌داری (sig)
حاکمیت خلاقانه	۳۸۶	-۱۴/۰۷۹	۰۰۰/۰

Source: Research findings, 2018

بررسی وضعیت شهرستان قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر کیفیت زندگی: با توجه به جدول (۷) مشاهده می‌شود: مقدار $\frac{\text{sig}}{p}$ برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و همچنین مقدار آماره Z برابر با ۱۱/۵۱۵- بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_0) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهرستان قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق در بعد کیفیت زندگی به صورت مطلوب نمی‌باشد.

جدول ۷. نتایج آزمون ویلکاکسون برای کیفیت زندگی در مقایسه با عدد ۳

متغیر	تعداد	آماره آزمون	سطح معنی‌داری (sig)
کیفیت زندگی	۳۸۶	-۱۱/۵۱۵	۰۰۰/۰

Source: Research findings, 2018

بررسی وضعیت شهرستان قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر زیرساخت‌های خلاق: با توجه به جدول (۸) مشاهده می‌شود: مقدار $\frac{\text{sig}}{p}$ برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و همچنین مقدار آماره Z برابر با ۱۴/۰۹۸- بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_0) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهرستان قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر زیرساخت‌های خلاق: با توجه به جدول (۸) مشاهده می‌شود.

بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_0) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق در بعد زیرساخت‌های خلاق به صورت مطلوب نمی‌باشد.

جدول ۸. نتایج آزمون ویلکاکسون برای شاخص زیرساخت‌های خلاق در مقایسه با عدد ۳

متغیر	تعداد	آماره آزمون	سطح معنی داری (sig)
زیرساخت‌های خلاق	۳۸۶	-۱۴/۰۹۸	۰۰۰/۰

Source: Research findings, 2018

بنابراین باتوجه به نامطلوب بودن کلیه شاخص‌ها فرضیه اول پژوهش نیز تأیید می‌شود.

بررسی فرضیه دوم: به نظر می‌رسد وضعیت شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق در وضعیت نامطلوب به سر می‌برد.

جهت بررسی این فرضیه از آزمون ناپارامتری ویلکاکسون استفاده می‌شود که در آن به مقایسه میانه متغیرها با عدد ثابت (میانگین فرضی ۳) پرداخته می‌شود. با توجه به جدول فوق مشاهده می‌شود: مقدار $\frac{sig}{p}$ برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و همچنین مقدار آماره Z برابر با ۱۳/۳۹۵- بوده که مقداری منفی می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه صفر آماری (H_0) رد می‌شود و می‌توان گفت وضعیت کنونی شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق به صورت مطلوب نمی‌باشد. بنابراین فرضیه تأیید می‌شود.

جدول ۹. نتایج آزمون ویلکاکسون برای فرضیه اول در مقایسه با عدد ۳

متغیر	تعداد	آماره آزمون	سطح معنی داری (sig)
وضعیت کلی شهرقاین از نظر خلاقیت	۳۸۶	-۱۳/۳۹۵	۰۰۰/۰

Source: Research findings, 2018

بررسی فرضیه سوم: به نظر می‌رسد عامل استعداد‌های خلاق در شهر قاین در زمینه ایجاد خلاقیت بیشترین تأثیر را دارد.

در جدول زیر میانگین رتبه‌ی مربوط به هر یک از ابعاد شش‌گانه مشخص شده است و ابعادی که دارای بیشترین میانگین رتبه باشد، اولویت و رتبه‌ی اول را به خود اختصاص می‌دهد. استعداد‌های خلاق با میانگین رتبه‌ی ۵/۰۴ دارای اولویت اول و بعد زیرساخت‌های خلاق با میانگین رتبه‌ی ۲/۷۱۷ اولویت آخر را به خود اختصاص می‌دهد. بنابراین فرضیه سوم تأیید می‌شود.

جدول ۱۰. رتبه‌بندی و اولویت‌بندی ابعاد شش‌گانه بر اساس میانگین رتبه

رتبه	میانگین	اولویت	ابعاد شش‌گانه
۱	۵/۰۴		استعداد‌های خلاق
۲	۳/۷۸		کیفیت زندگی
۳	۳/۳۵		صنایع خلاق
۴	۳/۲۰		حاکمیت خلاقانه
۵	۲/۹۳		میراث فرهنگی
۶	۲/۷۱		زیرساخت‌های خلاق

Source: Research findings, 2018

فرضیه چهارم: میراث فرهنگی از طریق میانجی‌گری صنایع خلاق بر حاکمیت خلاقانه در شهر قاین تاثیرگذار است.

ارزیابی مدل اندازه‌گیری با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی

مدل بیرونی هم ارز تحلیل عامل تاییدی است. یعنی جهت بررسی مدل، نخست برای سنجش روابط متغیرهای پنهان با گویه‌های سنجش آن‌ها از مدل بیرونی استفاده شده است. مدل بیرونی ارتباط گویه‌ها یا همان سؤالات پرسشنامه را با سازه‌ها مورد بررسی قرار می‌دهد. در واقع تا ثابت نشود سؤالات پرسشنامه، متغیرهای پنهان را به خوبی اندازه‌گیری کرده‌اند، نمی‌توان روابط را مورد آزمون قرار داد. برای آنکه نشان داده شود متغیرهای پنهان به درستی اندازه‌گیری شده‌اند از مدل بیرونی استفاده شده است. به منظور بررسی این امر اعتبار سازه^۱ مدل مورد بررسی قرار می‌گیرد که برای سنجش آن از دو اعتبار همگرایی^۲ و اعتبار افتراقی^۳ استفاده می‌شود. در اعتبار همگرا هر یک از بارهای عاملی (ضرایب رگرسیونی) می‌باید معنادار و از $0/4$ بزرگ‌تر یا مساوی باشد. در غیر این صورت باید حد مطلوب و قابل قبول روایی مرکب^۴ (CR) و میانگین واریانس استخراج شده (AVE) مورد بررسی قرار بگیرد و در اعتبار افتراقی به منظور بررسی عدم همپوشانی بین سازه‌های پرسشنامه در ارتباط با گویه‌های مورد سنجش آن، کواریانس بین هر دو سازه نبایستی بیشتر از $0/9$ باشد. جدول زیر نتایج تحلیل عاملی تأییدی برای گویه‌های پرسشنامه را به تفکیک هر یک از ابعاد آن نشان می‌دهد.

جدول ۱۱. تحلیل عاملی متغیرهای مدل

متغیر	سؤال	بار عاملی	انحراف استاندارد	آماره t	نتیجه	AVE	CR
صنایع خلاق	۵	۰/۳۳۷۹	۰/۱۰۱۷	۳/۳۲۱۲	معنادار	۰/۳۶۹۴	۰/۶۸۲۷
	۶	۰/۵۰۷۴	۰/۰۸۳	۶/۱۱۴	معنادار		
	۷	۰/۶۹۶۴	۰/۰۵۸۵	۱۱/۹۱۲۶	معنادار		
	۸	۰/۷۸۸۲	۰/۰۵۲	۱۵/۱۵۸۱	معنادار		
میراث فرهنگی	۱	۰/۶۹۷۴	۰/۰۴۵۵	۱۵/۳۲۱۱	معنادار	۰/۴۷۲۷	۰/۷۸۰۹
	۲	۰/۷۱۱	۰/۰۴۱۲	۱۷/۲۶۳۶	معنادار		
	۳	۰/۸۳۶۲	۰/۰۴۶۵	۱۵/۸۲۷۷	معنادار		
	۴	۰/۵۹۷۳	۰/۰۴۵۲	۱۳/۲۱۱۸	معنادار		
حاکمیت خلاقانه	۱۳	۰/۷۶۷۵	۰/۰۴۵	۱۷/۰۴۰۱	معنادار	۰/۳۶۴۷	۰/۷۱۱۵
	۱۴	۰/۶۶۷۲	۰/۰۶۵	۱۰/۲۶۴۷	معنادار		
	۱۵	۰/۷۸۱۶	۰/۰۳۸۸	۲۰/۱۴۵۴	معنادار		
	۱۶	۰/۲۲۶۴	۰/۱۰۹۲	۲/۰۷۳۶	معنادار		
	۱۷	۰/۳۵۶۳	۰/۱۴۲۸	۲/۴۹۴۹	معنادار		

Source: Research findings, 2018

در جدول فوق گویه‌هایی که دارای قدر مطلق بارعاملی کمتر از $0/4$ می‌باشند، مشخص شده‌اند و این گویه‌ها از مولفه‌ها حذف شدند، مجدداً بارهای عاملی محاسبه شدند، در صورتی که مولفه‌های مورد بررسی، حد مطلوب و قابل قبول روایی مرکب (CR) و میانگین واریانس استخراج شده (AVE) را دارا بودند، گویه‌ها در مولفه باقی ماندند.

پس از ارزیابی مدل اندازه‌گیری تحقیق و تبیین مولفه‌ها، لازم است تا سازگاری درونی و نیز اعتبار مدل مورد سنجش قرار گیرد. برای این منظور در الگوسازی معادلات ساختاری از پایایی سازه و واریانس استخراج شده استفاده می‌شود.

¹ Construct Validity² Convergent Validity³ Discriminant Validity⁴ Composite Reliability

برای اندازه‌گیری پایایی مدل در PLS از شاخص آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی^۱ استفاده می‌شود. مقدار شاخص آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی باید بیشتر از ۰/۷ باشد و پایایی ترکیبی در مدل‌سازی PLS مهم‌تر از آلفای کرونباخ است.

اعتبار همگرا به این معناست که مجموعه شاخص‌ها، سازه اصلی را تبیین می‌کنند. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) استفاده از متوسط واریانس استخراج شده (AVE) را به عنوان معیاری برای اعتبار همگرا پیشنهاد می‌کنند. حداقل AVE معادل ۰/۵ بیانگر اعتبار همگرای کافی است، به این معنی که یک متغیر مکنون می‌تواند به طور میانگین بیش از نیمی از پراکندگی شاخص‌هایش را تبیین کند

جدول ۱۲. نتایج آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی و متوسط واریانس استخراج شده متغیرهای پنهان پژوهش

متغیر پنهان	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	AVE
حاکمیت خلاقانه	۰/۷۸۹۸	۰/۷۱۲	۰/۵۵۶۳
صنایع خلاق	۰/۷۲	۰/۷۱۵۷	۰/۵۶۶۲
میراث فرهنگی	۰/۷۸۱۷	۰/۷۲۴۹	۰/۵۷۴۹

Source: Research findings, 2018

همان‌طور که مشاهده می‌شود مقدار ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی در جدول فوق نشان داده شده است و ملاحظه می‌شود که این ضرایب همگی بالاتر از ۰/۷ بوده و سازگاری درونی مدل تأیید می‌گردد. همچنین مقادیر بالای AVE نشان‌دهنده اعتبار همگرای مدل است.

نیکویی برازش مدل

تنها شاخص برازش مدل در تکنیک حداقل مجذورات جزئی شاخص GOF است. مقادیر ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این شاخص معرفی شده است. این شاخص با استفاده از میانگین هندسی شاخص^۲ R^۲ و میانگین شاخص‌های افزونگی^۲ قابل محاسبه است. بنابراین مقدار نیکویی برازش در این مطالعه برابر است:

$$GOF = \sqrt{\text{Communitat y}} \sqrt{R^2} = \sqrt{0.5156} \sqrt{0.4991} = 0.507$$

با توجه به مقدار شاخص GOF، می‌توان گفت که مدل از برازش قوی برخوردار است.

معیار دیگری که در نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس مورد استفاده قرار می‌گیرد، ضریب تعیین (۲R) است. ضریب تعیین ارتباط بین مقدار واریانس شرح داده شده یک متغیر نهفته را با مقدار کل واریانس آن سنجش می‌نماید، مقدار این ضریب نیز از ۰ تا ۱ متغیر است، که مقادیر بزرگ‌تر آن مطلوب‌تر است. مقادیر ۲R برابر با ۰/۶۷، ۰/۳۳ و ۰/۱۹ در مدل‌های اسمارت پی‌ال‌اس به ترتیب قابل توجه، متوسط و ضعیف توصیف می‌شوند. نتایج ضرایب تعیین به دست آمده در جدول زیر نشان داده شده است (برای متغیرهای مستقل ضریب تعیین ارائه نمی‌شود). با توجه به این جدول مشخص می‌گردد که ضریب تعیین برای متغیرهای میانجی و وابسته به ترتیب برابر با ۰/۳۹۷ و ۰/۶۳۴ می‌باشد و می‌توان گفت که ضرایب تعیین به دست آمده در سطح قابل توجهی می‌باشد.

جدول ۱۳. نتایج ضریب تعیین

^۱ Composite reliability

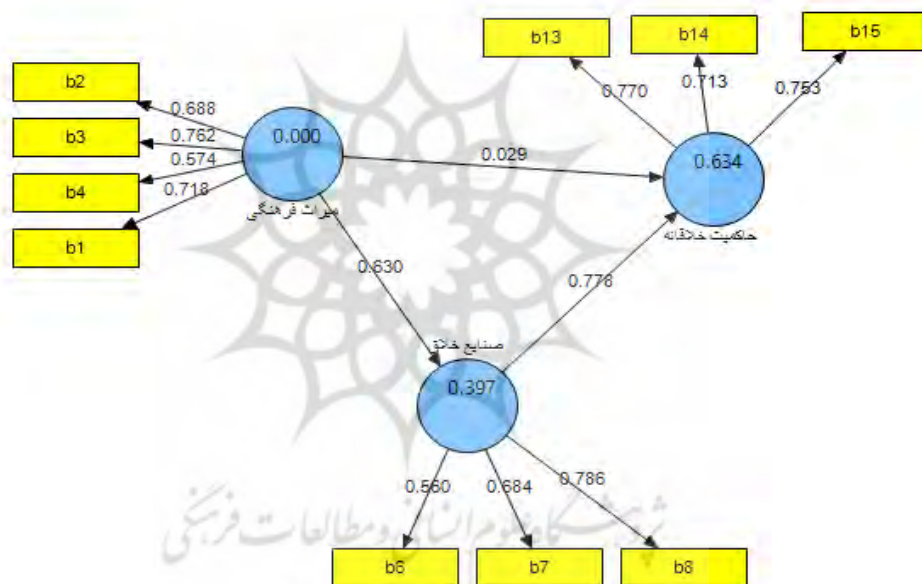
^۲ Communitat y

متغیر میانجی و وابسته	۲R
صنایع خلاق	۰/۳۹۷
حاکمیت خلاقانه	۰/۶۳۴

Source: Research findings, 2018

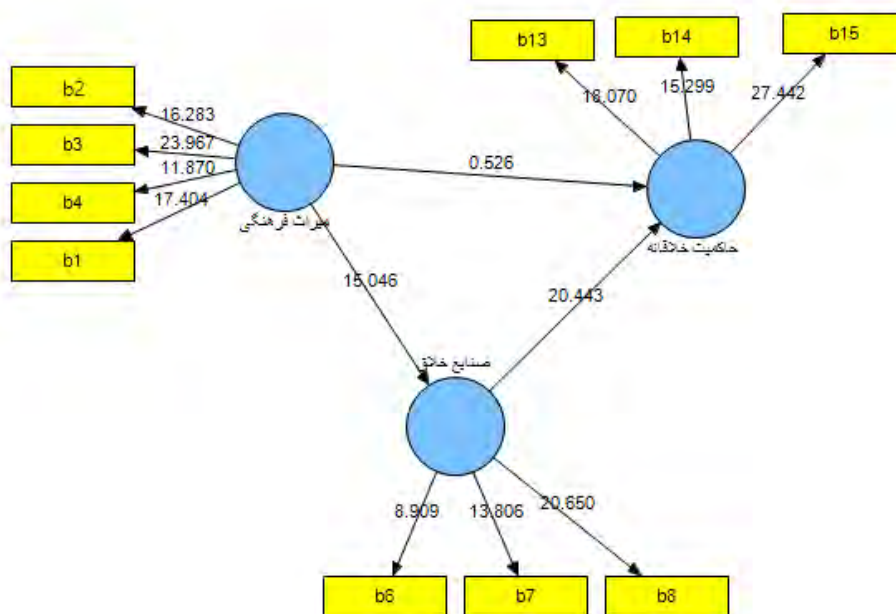
با استفاده از برازش مدل معادله ساختاری به بررسی فرضیه پژوهش پرداخته می‌شود. به منظور بررسی فرضیه، ابتدا ضرایب مسیر محاسبه شده و سپس معناداری این ضرایب توسط آماره آزمون تی (t)، مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورتی که مقدار قدرمطلق آماره آزمون^۱ بزرگتر از ۱/۹۶ (مقدار بحرانی در سطح ۰/۰۵) باشد آنگاه در سطح اطمینان ۹۵٪، مسیر و ضریب مسیر مورد نظر معنادار می‌باشد و در غیر این صورت آن ضریب مسیر معنادار نخواهد بود. لازم به ذکر است که اندازه ضریب مسیر نشان‌دهنده قدرت و قوت رابطه و علامت آن نشان‌دهنده نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) باشد.

در ادامه مدل مربوط به آزمون فرضیه پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. نمودارهای ۱ و ۲، به ترتیب نمودار ضرایب مسیر و مقادیر آماره t مربوط به مدل آزمون فرضیه‌های پژوهش می‌باشد.

شکل ۲. ضرایب عاملی و ضریب مسیر فرضیه‌های پژوهش، 2018

^۱ - t - value

شکل ۳. مقادیر آماره (t) برای فرضیه‌های پژوهش (Source: Research findings, 2018)

که در این مدل:

متغیر مستقل: میراث فرهنگی، متغیر وابسته: حاکمیت خلاقانه، متغیر میانجی: صنایع خلاق
 با توجه به نمودارهای ۱ و ۲، خلاصه نتایج بدست آمده از برآزش مدل پژوهش در جدول زیر، نشان داده شده است که در ادامه با استفاده از نتایج این جدول به آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته می‌شود و همان‌گونه که اشاره شد مسیرهایی که دارای مقدار قدرمطلق آماره تی (t) بیشتر از ۱/۹۶ معنادار می‌باشند.

جدول ۱۴. بررسی معنی داری مسیر

مسیر	ضریب مسیر	انحراف معیار	آماره t	نتیجه
صنایع خلاق ← حاکمیت خلاقانه	۰/۷۷۸	۰/۰۳۸	۲۰/۴۴۳	معنادار است
میراث فرهنگی ← حاکمیت خلاقانه	۰/۰۲۹	۰/۰۵۴	۰/۵۲۶	معنادار نیست
میراث فرهنگی ← صنایع خلاق	۰/۶۳۰	۰/۰۴۲	۱۵/۰۴۶	معنادار است

Source: Research findings, 2018

در بررسی اثر غیرمستقیم: میراث فرهنگی بر حاکمیت خلاقانه از طریق میانجی‌گری صنایع خلاق با توجه به ماهیت غیرمستقیم بودن تأثیر، بایستی از ضرایب غیر مستقیم برای سنجش نوع اثرگذاری استفاده کرد.

جدول ۱۵. ضریب مسیر و معناداری رابطه‌ی غیرمستقیم

مسیر	ضریب مسیر	انحراف معیار	آماره t	نتیجه
میراث فرهنگی ← صنایع خلاق	۰/۶۳۰	۰/۰۴۲	۱۵/۰۴۶	معنادار است
صنایع خلاق ← حاکمیت خلاقانه	۰/۷۷۸	۰/۰۳۸	۲۰/۴۴۳	معنادار است

Source: Research findings, 2018

آزمون سوبل رویکرد حاصل ضرب ضرایب، روش دلتا یا رویکرد نظریه نرمال هم نامیده شده است. آزمون سوبل برای انجام استنباط در مورد ضریب اثر غیرمستقیم ab، بر همان نظریه استنباط مورد استفاده برای اثر مستقیم مبتنی است. برای محاسبه عدد معناداری متغیر میانجی می‌توان از فرمول زیر استفاده کرد، در این فرمول منظور از a

ضریب مسیر میان متغیر مستقل و میانجی، منظور از b همان ضریب مسیر میان متغیر میانجی و وابسته، منظور از a انحراف معیار ضریب رگرسیونی a و منظور از b انحراف استاندارد ضریب رگرسیونی b می باشد.

$$z_p \text{ value} = \frac{a \cdot b}{\sqrt{b^2 \cdot s_a^2 + a^2 \cdot s_b^2 + s_a^2 \cdot s_b^2}}$$

$$\frac{0.4901}{0.0016} = 12.091$$

باتوجه به اینکه قدرمطلق عدد معناداری مربوط به Z متغیر میانجی (۱۲/۰۹۱) بیشتر از ۱/۹۶ (مقدار بحرانی Z در سطح خطای ۰/۰۵) لذا اثر متغیر میانجی معنی دار می باشد. ضریب غیر مستقیم برابر ۰/۴۹۰۱ می باشد. بنابراین فرضیه پژوهش تأیید می گردد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

جهان در حال گذار از عصر صنعتی به عصر خلاق است. انسان عصر خلاق علاوه بر تأمین نیازهای اساسی، در پی پاسخگویی به نیازهای خلاق خود نظیر نیاز به تخیل، سرزندگی، نوآوری و کنجکاوی نیز می باشد. عنوان شهر خلاق نخستین بار توسط یونسکو مطرح شد. فلسفه شهر خلاق این است که همیشه در یک مکان پتانسیل های خلاق وجود دارد. باید شرایط به گونه ای باشد، که مردم فکر کنند برنامه ریزی نمایند و در استفاده از فرصت های به وجود آمده، ابتکار عمل داشته باشند. خلاقیت در شهرها نیازمند ایجاد زیرساخت های نرم و سخت شامل زیرساخت های ذهنی، شیوه نگرش شهر به فرصت ها و مشکلات و فراهم نمودن شرایط مکانی و فضایی پرورش خلاقیت از طریق ساختارهای قانونی و بسته های تشویقی است.

یافته ها نشان می دهد که شهر قاین در زمینه ایجاد شهر خلاق از نظر شاخص های میراث فرهنگی، صنایع خلاق، استعداد های خلاق، حاکمیت خلاقانه، کیفیت زندگی و زیر ساخت های خلاق در وضعیت نامطلوب قرار دارد. و شهر قاین با شهر خلاق تطابق ندارد. از بین شاخص های شهر خلاق عامل استعداد های خلاق با میانگین رتبه ی ۵/۰۴ دارای اولویت اول، عامل کیفیت زندگی با میانگین رتبه ی ۳/۷۸ اولویت دوم، عامل صنایع خلاق با میانگین رتبه ی ۳/۳۵ اولویت سوم، عامل حاکمیت خلاقانه با میانگین رتبه ی ۳/۲۰ رتبه ی چهارم، عامل میراث فرهنگی با میانگین رتبه ی ۲/۹۳ رتبه ی پنجم و بعد زیرساخت های خلاق با میانگین رتبه ی ۲/۷۱۷ اولویت آخر را به خود اختصاص می دهد و همچنین یافته ها نشان می دهد که عامل میراث فرهنگی از طریق میانجی گری صنایع خلاق بر حاکمیت خلاقانه در شهر قاین تاثیر گذار است. برای دستیابی به شهر خلاق پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می شود.

- ایجاد فرصت های شغلی مناسب برای طبقه ی خلاق بالاخص پژوهشگران
- تقویت فرهنگ خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی در جامعه
- تقویت ارتباط بین دانشگاه، صنعت و دولت
- برنامه ریزی استراتژیک برای بهبود وضعیت صنایع خلاق و صنایع فرهنگی و تکنولوژی
- گرایش به سمت مشارکت های مردمی در حکمروایی های شهری

-برنامه‌ریزی برای پروژه‌های منحصر به فرد و تاثیر گذار

-ایجاد برنامه‌ی جامع شهر خلاق

References

- Akbari Motlagh, M. 2013, Investigating the Dimensions of Creative City Theory and Its Impact on Sustainable Urban Development with an Emphasis on Global Experiences, National Conference on Sustainable Architecture and Urban Development Bokan, May 26.
- Mokhtari Malek Abadi, R., Mursouzi, N., Ali Akbari, I., Amini, D., 2015, Explaining the Indicative Criteria of Spatial Indicators of the Creative City Space with the Iranian-Islamic Approach, Iranian Journal of Islamic Studies, No. 22, pp. 23-39.
- Vickery, J. (2011), Beyond the Creative Cities- Cultural Policy in an age of Scarcity, for made: a center for place-making Birmingham, Birmingham, November, 2011.
- Correia, C., da Silva Costa, J. (2014), "Measuring Creativity in the EU Member States." Investigations Regionals 30:7-26;
- Costa, P., Miguel, M., Vasconcelos, B., Sugahara, G. (2007.) "A discussion on the governance of Creative Cities: some insight for policy action". Norwegian Journal of Geography. Vol.61.
- Florida, R. (2005), cities and creative class, Routledge, New York-London. Foundation: Series B- Human geography, 90 (2). p 4.
- Florida, R. (2002), "The Rise of the Creative Class. And how it's Transforming Work, Leisure and Everyday Life";
- Fotouhi Mehrabani, B., Kalantari, M., Rajai, S. A. 2016, "The Creative City and Indicators of the Creative Iranian City", Geographic Quarterly, New Year, Fourteenth year, No. 51, pp. 118-101.
- Hartley, J., Potts, J., Trent, M. (2012), "The CCI Creative City Index 2012". Cultural Science Journal, 5(1): 138.
- Hulland, J. (۱۹۹۹). "Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: a review of four recent studies", Strategic Management Journal 20 (2): 195-204.
- Landry, C. (2011), "The Creativity City Index." City, Culture and Society 2(3):173-76;
- Mousavi, M. 2014, "Ranking of neighborhoods in terms of moving towards creativity with a focus on the realization of a creative city using Tapis and ANP", Geography and Regional Development, No. 10, pp. 19-38.
- Naghizadeh, M., Zamani, B., Karami, I. 2010, "Cultural Considerations in the Formation of Urban Views Based on the Structure of the Views of the Iranian City in the Islamic Period", Journal of City Identity, Year 5, No. 7.
- Pourahmad, A., Gharlakhloo, M., Mousavi, S. 2011, "A Study of the Concepts and Indicators of the Theory of World Cities", Bagh-e Nazar, Volume 8, Issue 16, pp. 29-42.
- Rabbani Khorasgani, A., Rabbani Khorasgani, R., Adibi, M., Moazzeni, A. 2011; "The Study of the Role of Social Diversity in Creating a Creative and Innovative City in the Case of Isfahan city", Journal of Geography and Development, Volume 9, Issue 21, Pages 180-159.
- Rahimi, M., 2013, Creative City (Theoretical Foundations and Indicators) with Emphasis on Tehran City, National Conference on the Creative Arts of Qeshm.
- Reckwitz, A. (2009), Die selbstkulturalisierung der Stadt: Zur Transformation moderner Urbanite in der "creative city", Mittelweg 36, 18(2): 2-34;
- Shabani, A. H., Izadi, M. S., 2014, "A New Approach to Creative Recreation, Naqshejahan ", Year 4, No. 2, pp. 63-54.
- Shafiei, Z., Farokhian, F., Mirqadr, L. 2014, "Isfahan as the Creative City of Handicrafts with the Approach of Tourism Development," Geographical Quarterly, New period, Twelfth year, No. 43, pp. 278-251.
- Winden, W., Den berg, L., Pol, P. (2007). "European Cities in the Knowledge Economy: Towards a Typology " Urban Studies, Vol. 44, No. 3.
- Zarabi, A., Mousavi, M., Kashkoli, A.B. 2014, "A Study on the Reliability of a Creative City (Comparative Comparison between Indicators of Sustainable Urban Development and Criteria for the Creation of a Creative City, Case Study: Cities of Yazd Province)", Journal Geography and Urban Space Development, Year 1, No. 1, pp. 17-1.